

kapta az élettől, a tapasztalatokból, úgy akarja átadni tapasztalás céljából. Vizsgálja a gimnázium célját az Utasítások, a tudomány, a főiskolák szempontjából. Nem az a fontos, mennyit tud a tanuló, hanem mennyit ért. „A mennyiségi tudomány helyébe kerül a minőségi.“ „Magolni.“, „biflázni“ még a legalsó osztályokban sem szabad, mert az adatgyűjtés, az elrendezés, „a felépítés“ párhuzamosan halad és egymásnak nem mondanak ellent. Végcél: a tanulók „tudjanak az értelmi világ birodalmában önállóan járni.“ Az élménytanítás fontossága a gimnázium megismert igazi céljából következik. Vizsgálja a módszert. Fontos az érdeklődés felkeltése és hogy az érdeklődés a tárgyra vetődjék. Indítsa ez meg a tanuló öntevékenységet. Az élménytanítás „állammódszerré“ vált, de sok az elvégzendő anyag. Ma már kétségtelen, hogy a pozitívista irány a múlté. A tanárnak születnie kell pályájára; ha nincs benne intuíció, rátermettség, hiába tanulja a módszert, élményszerűen nem fog tanítani.

Milyen legyen az élménytanítás a gyakorlatban? Egy-két példával kísérli meg az elmélet illusztrálását szerzőnk. Az I., II. és III. osztályos földrajzból ad „óraleírásokat“, majd az V.—VIII. osztály történelem anyagából és végül az V. osztályos honvédelmi ismeretekből. Nem óravázlatok akarnak ezek lenni, nem is teljes és részletes leírásai az órán történteknek, hanem „egy rövid függőszínház azon pillanatban, amikor az Élmény megszületik.“ Különösen sikerült az V. osztályos történelem: A középkor társadalmi című fejezetét tárgyaló óra filmszerű bemutatása oktatófilm nélkül, mert hiszen történelmi tárgyú filmünk alig van. Az anyag elmélyítését, élménnyétét az összefoglalások kiválóan segítik elő. Itt építhetjük fel a mult színes épületét. A helyesbítési óra is gyümölcsözővé válik a jó tanárnál.

Az élménytanítás és nevelés szoros kapcsolatban állnak. Szétválaszthatatlanok! A jó tanár mindig nevelő is volt. Hiszen a tananyagban rejlik a legnagyobb nevelő érték. Aki ezt nem aknázza ki, az nem jó tanár. Munkás, dolgozó órákat! De legyen derű! Ma már — hála Isten — sok a jó tanár, akik szerzőnk útmutatását szívből követik és helyeslik. Az élményrevadászás nem lehet cél, csak eszköz. Nagy baj azonban, hogy tankönyveink „nem nagyon ideálisak az élménytanítás szempontjából.“ Szerzőnk iskolapolitikai felfogásával nem mindenütt értünk egyet. Ez azonban érdemeit nem csorbítja és igazán hálásak lehetünk iránta, hogy ilyen szép csokorba gyűjtötte lelke virágait. Hisszük, hogy — különösen kezdő — kartársaink szívesen forgatják ezt a kis könyvet és útmutatásai nyomán élmény lesz számukra és tanulóik számára is tanári munkájuk.

Niklai Ferenc

Dr. Tizsamarti Antal, Szeplőtelen magyarság. — Irónak, olvasónak. Budapest, 1943. 193 old. Studium kiadás.

A-magyar nyelv és helyes beszéd (írás, kiejtés) ügye az iskolai nyelvhelyességi törekvések továbbá a közművelődési nyelvvédő mozgalmak folytán az érdeklődés előterébe került. Mindezek a nyelvtisztasági törekvések — talán tudattalanul is — abból a belátásból származnak, hogy a nyelv az emberi művelődés egyik legősibb megnyilvánulása, sőt a legalapvetőbb tényezője. A nyelv minden gondolati termék forgalmának országútja, s a szellemi értékközlés követítő eszköze. Ezért minden irodalmilag igényes nemzetnek ösztönös vágya a nyelv tisztaságát megővni és helyes használatára ügyelni.

A nyelvvédők feladata azonban — sok példa igazolja — igen kényes.

Szükséges hozzá a fejlett nyelvérték s a nyelv lelki alkatának ismerete. De talán legfontosabb követelmény az elfogulatlan bölcsesség, a józan középút megérzése és bizonyos mértéktartó tárgyilagosság. A nyelvvédő ne a másik táborat igyekezzék cáfolgatni, hanem a személytelen igazságot szolgálni.

Tiszamarti könyve az ilyen értelemben vett nyelvhelyesbítés tekintetében nyújt sok hasznos tanulságot. A mű írónak és olvasónak készült. De „az iskola is haszonnal forgatja majd. Az ifjúság szívesen fog tanulni olyan könyvből, mely az élet nyelvéből szedett példákon mutatja be a stílusjavítás módjait.“

Szerző végigtekint a magyar szófajok, mondatrészek szerepén. Bemutatja a magyar nyelv szellemének megfelelő használatmódjait. Sok megszívlelendő megállapítást olvashatunk a könyvben az igekötők helytelen használatát illetően. Fejtegetéseikhez hozzátehetjük, hogy a gyengült nyelvértékű ember sokszor nem tartja már elég kifejezőnek a puszta ige jelentését, s úgy véli, hogy ezt az igekötővel nyomósíthatja. Így születtek az ilyen kifejezések: „a lap a cikket leköszölte.“ — „a hírt a rádió bemondta.“ — a könyvet kiolvastam., stb.

A magyar gondolkozásmód ősi jellegét és a szabatos gondolatközlés követelményeit világítják meg a következő fejezetei: *Idegen szók, Idegenyszerűségek, Szórend, Világosság, Szabatoság, Rövidség, Változatosság, Választékosság és ízlés, Jóhangzás*. Bőséges példái szemléletesen érzékeltetik a stílusztikailag helyes írás és beszéd alapelveit. A kifogásolható és helyes fogalmazású mondat egymásmellé állításával rámutat arra, mennyi megrögzött, pongyola vagy értelmetlen kifejezésmód, szólam ragadt meg — különböző hatások fertőzése folytán — a magyar nyelven. A rögtön megadott helyesbített kifejezés nemcsak az egyes hibák kerülésére mutat utat, hanem továbbgondolkozásra is készítet. Sőt felébreszti a felelősségérzetünket a helyes magyar nyelvvél és fogalmazással szemben.

Ypszilon

v. Somogyváry Gyula, *Katonacsillag megfordul.* (I-II. kötet 348, 316 old. 2 térképvázlat. Uj Idők Irodalmi Intézet (Singer és Wolfner) kiadás).

Ha regényíróinkat kedvelt tématerületük szerint csoportosítjuk, Somogyváry Gyulát a nevelő célzatú katonaregény egyik népszerű művelőjének mondhatjuk. A magyar történelem hősi korszakait eleveníti meg műveiben. A magyar katona kiváló harci erényeire vet fényt, akár Buda visszafoglalásának, akár a világháborúnak egy-egy regényes-történelmi részét választja elbeszélése keretéül.

Legújabb regénye az 1848—49-i magyar önvédelmi és függetlenségi harcok első részletét tárgyalja. A nemzet ilyen esetekben mindig összefogott. A semmiből szervezett végvári, kuruc vagy honvéd csapatokat s a túlerővel szemben — ha nem is a harctéri sikert, de — az erkölcsi győzelmet kivívta magának.

A schwechati csata után a császári hadak nyugatról és északról benyomultak Magyarországra. Görgey tehát, hogy ideje legyen a honvédújoncokat ütőképes hadsereggé szervezni, a főváros felé hátrált. Így Windisch-Grätz az osztrák túlerővel elérte Pestet s már Görgey seregét is körülzárással fenyegette. Ekkor Görgey a Felső-Tisza vidékére vontatta vissza csapatait, s a branyiszközi győzelemmel magához ragadta a kezdeményezést. A magyar szabadr